

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 09 березня 2026 р. №3)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «09» березня 2026 р. №65

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ»
для вчителів початкових класів, вихователів груп подовженого дня
закладів загальної середньої освіти**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти та відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225. Програма орієнтована на вчителів початкових класів та вихователів груп подовженого дня закладів загальної середньої освіти.

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800, Концепції цифрових компетентностей, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», а також інших нормативно-правових актів, що регулюють професійну діяльність педагогічних працівників та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Мета освітньої програми – сформувати у педагогів розуміння ефективних стратегій розвитку критичного мислення молодших школярів як важливого ресурсу забезпечення їхньої життєстійкості; ознайомити з практичними методами й прийомами, що сприяють усвідомленому аналізу інформації, прийняттю рішень, емоційній саморегуляції та конструктивному розв’язанню життєвих ситуацій у освітньому процесі початкової школи.

Основні завдання програми:

- забезпечити професійне самовдосконалення педагогічних працівників на основі активізації їхньої базової освіти, набутого професійного та життєвого досвіду відповідно до індивідуальних інтересів, соціальних запитів держави щодо ефективного виконання посадових обов’язків;
- розкрити сутність понять «критичне мислення» та «життєстійкість» у контексті початкової освіти та ідей Нової української школи;
- формувати у педагогів усвідомлення ролі критичного мислення як чинника емоційної стабільності та адаптивності дитини;
- ознайомити вчителів початкових класів та вихователів груп подовженого дня з ефективними стратегіями й методами розвитку критичного мислення молодших школярів;
- навчити педагогічних працівників добирати та адаптувати вправи і завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- розвивати професійні навички інтеграції стратегій критичного мислення у щоденний освітній процес (навчальні завдання, зміст роботи групи подовженого дня, позаурочна діяльність);
- сприяти формуванню навичок створення безпечного, підтримувального освітнього середовища, що стимулює мислення й рефлексію;
- формувати здатність педагогів оцінювати результати розвитку навичок критичного мислення та життєстійкості учнів;
- сприяти розвитку загальних і професійних компетентностей вчителів початкових класів, вихователів груп подовженого дня щодо розвитку навичок критичного мислення у процесі аналізу художнього твору в початковій школі.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;

- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері початкової освіти;
- концептуальних засад Нової української школи;
- концептуальних засад розвитку критичного мислення;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту початкової освіти;
- взаємозв'язку розвитку критичного мислення з формуванням емоційної стійкості школярів;
- академічної свободи вчителя в організації освітнього процесу;
- динаміки сформованості навичок критичного мислення та життєстійкості у молодших школярів;
- сучасних підходів до створення безпечного та сприятливого середовища для розвитку дітей;
- принципів побудови індивідуальної освітньої траєкторії розвитку кожної дитини;
- способів реалізації інтеграційного підходу у навчанні молодших школярів;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі виховання молодших школярів.

Уміння:

- планувати та організовувати освітній процес відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних документів, які регламентують діяльність початкової школи;
- розробляти навчальний зміст і визначати послідовність його реалізації з урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти;
- орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності;
- пояснювати сутність критичного мислення та життєстійкості молодших школярів у контексті ідей Нової української школи;
- добирати та застосовувати ефективні стратегії розвитку критичного мислення відповідно до вікових особливостей учнів початкової школи;
- проєктувати навчальні та виховні завдання, спрямовані на розвиток уміння аналізувати інформацію, робити висновки й приймати рішення;
- інтегрувати прийоми критичного мислення в освітній процес, обмінюватися педагогічним досвідом, створювати й наповнювати власне портфоліо;
- надавати допомогу й виявляти підтримку учасникам освітнього процесу в оволодінні стратегіями розвитку критичного мислення;
- аналізувати результати навчання учнів, виявляти їхні потреби, забезпечувати підтримку в навчальній діяльності;
- сприяти формуванню навичок особистості XXI століття;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;
- сприяти розвитку емоційного інтелекту в учнів, формуванню навичок самоконтролю, соціальної взаємодії.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- взаємодія з учасниками освітнього процесу для створення спільнот обміну досвідом використання стратегій критичного мислення;
- орієнтація на потреби учня, дитиноцентризм, цінність особистості;
- відданість ідеї щодо ментального включення всіх учнів у процес навчання;
- рефлексія власної професійної практики;
- гуманістична спрямованість освітнього процесу, ціннісне насичення кожного уроку.

Укладач програми	<i>Ткаченко Любов Петрівна</i> , методист відділу раннього розвитку, дошкільної та початкової освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації з теми «Стратегії розвитку критичного мислення для забезпечення життєстійкості молодших школярів» для вчителів початкових класів, вихователів груп подовженого дня закладів загальної середньої освіти
Мета програми	Сформувати у педагогів розуміння ефективних стратегій розвитку критичного мислення молодших школярів як важливого ресурсу забезпечення їхньої життєстійкості; ознайомити з практичними методами й прийомами, що сприяють усвідомленому аналізу інформації, прийняттю рішень, емоційній саморегуляції та конструктивному розв'язанню життєвих ситуацій у освітньому процесі початкової школи.
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Учителі початкових класів, вихователі ГПД закладів загальної середньої освіти
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Професійні компетентності: A1 Мовно-комунікативна (A1.1, A1.4.K1); A2 Предметно-методична (A2.1, A2.1.32, A2.1.Y1, A2.1.K1, A2.1B1, A2.1B2, A2.2, A.2.3, A2.3.B1, A2.4Y1, A2.5, A2.4.34, A2.4.Y5); A3 Інформаційно-цифрова (A3.1, A3.1.Y2, A3.I.Y3, A3.2, A3.2.31, A3.2.Y1, A3.2.Y2, A3.2.B2, A3.3, A3.3.31, A3.3.YI, A3.3.K1); Б1 Психологічна (Б1.1, Б.1.3); Б2 Емоційно-етична (Б2.1); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1); В1 Інклюзивна (В1.1); В2 Здоров'язбережувальна (В2.1); Г1 Прогностична (Г1.1); Г2 Організаційна (Г2.1); Г3 Оцінювально-аналітична (Г3.1) Д1 Здатність до навчання впродовж життя (Д1.1)
Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації

Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/		
Зміст програми	<i>№ з/п</i>	<i>Тема заняття</i>	<i>год</i>
	Модуль I.		
	1.	Вступ до теми «Стратегії розвитку критичного мислення для забезпечення життєстійкості молодших школярів»	2
	2.	Професійний стандарт учителя як механізм для формування навичок самооцінювання педагогічної майстерності	2
	Модуль II.		
	3.	Нормативно-правове забезпечення діяльності початкової освіти	2
	4.	Практичні прийоми розвитку навичок критичного мислення в учнів початкової школи	4
	5.	Розвиток навичок критичного мислення у процесі аналізу художнього твору в початковій школі	2
	6.	Проектна робота як спосіб реалізації діяльнісного підходу в початковій школі	2
	7.	Сюжетні задачі як засіб розвитку мислення молодшого школяра	2
	8.	Логіко-математична гра «Танграм» як практичний засіб розвитку й тренування логічного мислення	2
	9.	Стратегії розвитку критичного мислення в умовах групи подовженого дня	2
	10.	Інтерактивне навчання як форма організації освітньої діяльності в початковій школі	2
	11.	STEM -підходи в проєктній та дослідницькій діяльності молодших школярів	2
12.	Методика формування дослідницької діяльності молодших школярів	2	
Модуль III.			
13.	Тематична дискусія «Стратегії розвитку критичного мислення для забезпечення життєстійкості молодших школярів»	4	

Модуль I.

Тема 1. Вступ до теми «Стратегії розвитку критичного мислення для забезпечення життєстійкості молодших школярів»

Формування критичного мислення як ключової компетентності молодшого школяра в умовах реалізації концепції Нова українська школа. У фокусі – педагогічні стратегії, методи й прийоми, що сприяють розвитку в дітей умінь аналізувати інформацію, ставити запитання, аргументовано висловлювати думку, приймати відповідальні рішення та протидіяти маніпуляціям. Обґрунтовується зв'язок критичного мислення з формуванням життєстійкості (резильєнтності): здатності долати труднощі, адаптуватися до змін, зберігати емоційну рівновагу та самостійність у прийнятті рішень. Підвищення професійної компетентності

вчителів початкових класів та вихователів ГПД у впровадженні сучасних освітніх технологій, що забезпечують розвиток мислячої, відповідальної та життєстійкої особистості молодшого школяра.

Тема 2. Професійний стандарт учителя як механізм для формування навичок самооцінювання педагогічної майстерності

Основні зміни в новому Професійному стандарті вчителя: що варто знати педагогам. Ознайомлення з основними положеннями професійного стандарту педагога, зокрема трудовими функціями та компетентностями. Кодифікація Професійного стандарту. Трудові функції – невід’ємна частина стандарту для кожної професії згідно з українським законодавством Формування в педагогів навичок самооцінювання рівня професійних компетентностей, уміння вести моніторинг власної педагогічної діяльності. Сфери застосування вчителями Професійного стандарту. Самооцінювання вчителем власної професійної діяльності; планування та визначення траєкторії професійного розвитку вчителя; планування його підвищення кваліфікації. Планування та визначення траєкторії професійного розвитку вчителя. Планування підвищення кваліфікації вчителя. Особливості визначення відповідності власних професійних компетентностей чинним вимогам. Приклади щорічного комплексного самооцінювання (за всіма компетентностями, визначеними Професійним стандартом) із метою планування підвищення кваліфікації; періодичне самооцінювання володіння певними компетентностями для виявлення відповідних напрямів професійного розвитку. Виконання вправ, що сприяють формуванню в учителя навичок самооцінювання рівня професійних компетентностей.

Модуль II.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення діяльності початкової освіти

Нормативно-правові засади організації освітнього процесу в початковій школі. Концептуальні засади розвитку цифрових компетентностей. Професійна відповідальність педагогічних працівників за створення безпечного електронного (цифрового) освітнього середовища для організації та управління освітнім процесом. Академічна свобода вчителя в організації освітнього процесу.

Тема 4. Практичні прийоми розвитку навичок критичного мислення в учнів початкової школи

Визначення сутності поняття «електронні освітні ресурси». Електронні освітні ресурси за функціональним призначенням. Основні види електронних освітніх ресурсів. Електронні освітні ресурси як засіб інформатизації освіти. Актуальність використання електронних освітніх ресурсів у освітній практиці. Особливості запровадження електронних освітніх ресурсів у освітньому процесі початкової школи. Інноваційні моделі використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі: платформи Всеукраїнська школа онлайн, Нова школа, Віртуальна школа, Топ-школа. Електронні освітні ресурси – ефективні засоби досягнення якості початкової математичної освіти. Основна мета використання електронних освітніх ресурсів з математики. Принципи формування системи уроків за допомогою сучасних онлайн інструментів.

Тема 5. Розвиток навичок критичного мислення у процесі аналізу художнього твору в початковій школі

Критичне мислення на навчальних заняттях з літературного читання. Етапи роботи над творами різних жанрів на навчальних заняттях з літературного читання. Робота з ілюстраціями та аудіовізуальними засобами. Системність у розвитку навичок критичного мислення у процесі опрацювання літературних творів.

Тема 6. Проектна робота як спосіб реалізації діяльнісного підходу в початковій школі

Реалізація діяльнісного підходу в початковій школі шляхом залучення школярів до проектної діяльності: розвитку ключових компетентностей та наскрізних умінь дітей; набуття учнями досвіду агентності; застосування теоретичних знань на практиці; формування

здібностей до самоосвіти та командної роботи. Значення проєктної роботи для учнів та вчителів. Формування наскрізних умінь у молодших школярів у процесі проєктної роботи. Характеристики діяльнісного підходу. Основні етапи роботи у проєкті: модель «5П+1П».Складові успішної реалізації проєктів. Типи проєктів у початковій школі. Роль батьків у створенні освітнього середовища в сім'ї, участь у проєктній діяльності.

Тема 7. Сюжетні задачі як засіб розвитку мислення молодшого школяра

Суть поняття «математична компетентність». Предметна математична компетентність, її складові. Ознаки сформованості математичної компетентності. Задачі як дидактичний засіб і об'єкт вивчення. Пізнавальна, навчальна, розвивальна, виховна функції задач. Методична система роботи щодо навчання учнів розв'язувати прості задачі. Формування умінь молодших школярів розв'язувати складені задачі. Розвиток логічного мислення молодших школярів у процесі роботи над задачами.

Тема 8. Логіко-математична гра «Танграм» як практичний засіб розвитку й тренування логічного мислення

Знайомство з історією виникнення та способами використання геометричної головоломки «Танграм» в освітньому середовищі та її можливостями для розвитку дитини. Результатом виконання практичних завдань (складання силуетів із геометричних фігур, робота зі схемами-зразками, схемами-контурами, відтворення фігур, керуючись зображенням на екрані або на малюнку, творчі на розвиток уяви та інтегровані з малюванням), є розуміння кольору, величини і форми, розвиток логічного мислення, просторової уяви, візуального сприйняття, комбінаторних здібностей, наочно-образного мислення особистості.

Тема 9. Стратегії розвитку критичного мислення в умовах групи подовженого дня

Психолого-педагогічні умови формування в учнів ключової компетентності уміння вчитися. Інтерація під час організації в групі подовженого дня. Використання методу проєктів як інструменту компетентісно зорієнтованої освіти в другій половині дня. Формування інформаційно-цифрової компетентності учня під час самопідготовки. Використання стратегії "лепбук" для активізації пізнавальної діяльності учнів. Застосування методики Валерія Едигея для інтелектуального розвитку учнів. Метод "Шість капелюхів Мислення"Едварда де Боно як засіб розвитку критичного мислення. Авторські моделі та практики.

Тема 10. Інтерактивне навчання як форма організації освітньої діяльності в початковій школі

Загальнолюдські цінності – освітній пріоритет. Інтерактивне навчання як форма організації освітнього процесу. Створення можливостей для відчуття власної успішності та інтелектуальної спроможності школяра. Діяльнісний підхід у процесі освітньої діяльності як основа сприймання цілісної картини навколишнього світу. Стратегії розвитку критичного мислення. Роль вчителя у формуванні психологічно безпечного середовища. Мета і цілі оцінювання у сучасній школі. Основні аспекти процесу оцінювання. Основні шляхи співпраці з батьками: інтерактивні форми спілкування, залучення до освітнього процесу.

Тема 11. STEM – підходи в проєктній та дослідницькій діяльності молодших школярів

STEM-підходи в проєктній та дослідницькій діяльності молодших школярів. Розвиток практичних навичок, критичного мислення та творчості учнів. Інтеграція основ наукового світогляду, технологій, інженерії та математики в єдиний освітній процес, що дозволяє учням досліджувати світ через участь у проєктах. Дослідницький підхід: навчання через дію. Приклади STEM-проєктів для молодших школярів. Етапи проєктної роботи: планування, розподіл ролей, реалізація, аналіз результатів, обговорення, презентація.

Тема 12. Методика формування дослідницької діяльності молодших школярів

Розвиток дослідницького потенціалу учнів початкових класів як педагогічна проблема; Спостереження як метод пізнання навколишнього світу; Особливості проведення дослідів з учнями початкових класів; Inquiry based learning – навчання-дослідження на основі запитів учнів

Модуль III.

Тема 13. Тематична дискусія «Стратегії розвитку критичного мислення для забезпечення життєстійкості молодших школярів»

Узагальнення теоретичних і практичних аспектів розвитку навичок критичного мислення на заняттях у початковій школі. Обговорення актуальних проблем та ефективних педагогічних практик. Рефлексія професійного досвіду та визначення напрямів подальшої діяльності педагогів.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Використання елементів проєктного навчання для розвитку критичного мислення учасників освітнього процесу.
2. Практичні методи і прийоми розвитку критичного мислення.
3. Системність у розвитку навичок критичного мислення у процесі опрацювання літературних творів.
4. Особливості використання кубиків історій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
5. Застосування методики Валерія Едигея для інтелектуального розвитку учнів.
6. Особливості проведення дослідів з учнями початкових класів.
7. Розвиток логічного мислення молодших школярів у процесі роботи над задачами.
8. Навчально-методичне забезпечення курсів за вибором.

Рекомендовані джерела

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] / Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
2. Большакова І. Розвиток критичного письма / І.Большакова // Почат. освіта. – 2012. – № 11. – с. 3-7.
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 105 с.
4. Тягло О. В. Критичне мислення: Навчальний посібник. - Х.: Вид. група "Основа", 2008. – 189 с. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метью, Д. Макінстер. – К.; 2006 р.
5. НУШ: Кожен урок – насамперед про розвиток критичного мислення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chytomo.com/nush-kozhen-urok-urok-rozvytku-krytychnoho-myslennia/>
6. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навчально-методичний посібник / О.І. Пометун. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. – 192 с.
7. Програма «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» / Міністерство освіти і науки України // mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/.../programma-vivchay-ta-rozriznyay-infomediyna-gramotnist – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/.../programma-vivchay-ta-rozriznyay-infomediyna-gramotnist>